

Vetélkedő

Zenei naptár

Pikajzenék

Már középöntőinél tart a „Hazám állampolgára vagyok” vetélkedő, amelyet az elmúlt év szeptemberében hirdetett meg — több más szervvel, intézménnyel karöltve — a hazafias népfront országos tanácsa. A játékra, amelynek legfőbb célja, hogy fokozza a fiatalok érdeklődését a közelet, a politika az állampolgári ismeretek iránt, az országból összesen 545 csapat jelentkezett.

Apa és lánya. Ha nem lát-nám hangszereikkel, ha nem tudnám, hogy világjáró művészek, és a Tisza Szállóban nem a hangversenyteremben, hanem egy emelettel lentebb találnám, még vacsorázó turistáknak nézném, akik ép-

pen erre járnak. Megjelenésükben semmi fakszni, hóbortosság, fölhajtás, bohémia. A koncertdobogón is oly szerényen hajlonganak, mintha nem tőlük kapna kivételes élményt a hallgató, hanem nekik adna — a viharos fogadtatással. E külsőn több mint látszat vagy viselkedésforma, magatartás. E külsőn tartalom, belső meghatározottság. Közhe-lyesen úgy szoktuk emlegetni volt: művészi alázat. Alázat a művészettel, a művel szemben. De: alázat a befogadónak is.

Ez a művészi alázat már-már bocsánatkérő visszafo-gottság, mértékletességinger Beethoven korai, opus 12-es *Esz-dúr szonátájában*. Úgy látszik, a koncertek nyitó-száma mindig amolyan be-melegetés, ráhangolás. Beil-leszkedés a milióbe, terep-fölmérés, közönségmustra: ugyan mire lehet számítani. A fogadtatás is ilyen: ud-varias. Hanem azután. *Prokofjev D-dúr kamaraszoná-tájával* (amit a szerző fuvo-láról írt át hegedűre a zse-niális *Ojsztrahhal*), *Bartók kései szolószonátájával*, *Pagani-ni öröngős Weigl-va-riációival*, végül a kor- és honfitárs, *Tyihon Hrennyikov három hegedűdarabjával* már mindent elsöprő, vi-haros, elemetáris hatás. A kijevi születésű, ötvenes év-járátú *Viktor Pikajzen* jó iskolát járt (*Gnyeszin*-intézet, *David Ojsztrah*), s alaposan elsajátította a hegedűjáték színjátékát. Öblös tónusa, vonókezelése, meleg vibrátói, akadálytalan pizzicato- és futamtechnikája kifinomult stílusismerettel párosult. Et-től oly egységes, makulátlan élmény a klasszikusok for-mavilágához vonzódo *Prokofjev* vagy az emigráció éveit nehezen viselő *Bartók* keserű vallomása. A *Pagani-ni* „lektúrben” lélegzetel-állító virtuozitását csillog-tatja. *Hrennyikov* számaiban mindent együtt, amiből el-addig sem kóstoltatni enge-dett csupán. *Tatjana Pikajzen* érti is, érzi is, mikor mennyire van szükség a zong-oránál. A szonátákban egyenrangú hangszeres, kísé-reiben alázatos akkordista. Röviden: ideális kamarapart-ner. Pedig — mint hallom — még ezután szerez csak mű-vészdiplomát. Ambátor köny-vű lehetett neki, ilyen pa-pával. Állítólag már tizen-három évesen koncertezett. Egyedül is sokra viheti még.

N. I.

A fogyasztók védelméért

Árszakértői vizsgálatok

Az áru nem megfelelő minősítése miatt még gyak-ran keverednek a különbö-ző kategóriájú termékek, a pult alóli árusítást sem si-került visszaszorítani, s az ár feltüntetésének hiánya is sokszor okoz bonyodalmat a kereskedelemben; a szol-gáltatások körében a munka színvonala hagy kívánniva-lót maga után. Csupán né-hány azon észrevételek kö-zül, amelyet a Fogyasztók Országos Tanácsa mellett működő árszakértői bizott-ság tett a közelmúltban.

A bizottság egy éve kísé-ri figyelemmel: miként ér-vényesülnek a fogyasztói jo-gok. A társadalmi szervezet — amely egyebek mellett ajánlásaival segíti a gaz-dálkodó szervezetek fogyasztókat is érintő tevékenysé-gét — a lakosság jelzéseire

is figyelve eddig három na-gyobb vizsgálatot végzett.

A zöldség-gyümölcs ke-reskedelem árképzési rend-szerét áttekintve például megállapították: a felvásá-rói érdekeltég nem terem-tődött meg mindenütt, a szerződések sok esetben előnytelenek a termelők ré-szére. Akadnak viszont olyanok, akik a forgalma-zásból kívánnak aránytalan hasznot húzni, az áru, mi-előtt piacra kerülne, több-ször cserél gazdát, mester-ségesen növelve így az ára-kat. A termelői és fogyasztói árak közötti különbséget vizsgálva megállapították, hogy a különbözet általában nem több 40 százaléknál, kivéve persze, ha az eladók nyereszkedni akarnak.

A szolgáltatói árrendszert, a karbantartó tevékenységet vizsgálva, arra hívták fel a

figyelmet, hogy nem is any-nyira az árak alakulása, mint inkább a jó minőségű munka hiánya bosszantja a megrendelőket. A meg-rendelő sokszor nem ismeri ki magát a számlákon, így azt sem tudja figyelemmel kísérni, ellenőrizni, hogy az elvégzett munka és az érte-kért összeg arányban van-e egymással. A fogyasztói ér-dekek védelmére könnyen kezelhető, jól áttekinthető építési, lakáskarbantartási tájékoztatóra lenne szükség, amely a gyakrabban előfor-duló hibák javításának költségeit tartalmazná. Az Or-szágos Anyag- és Árhivatal ugyan kiadott egy ilyen jegyzéket, ez azonban csak hosszas utánjárással hozzáférhető.

Az élelmiszer-kereskede-lemben az árkiírások, az áralkalmazások mikéntjét vizsgálta a bizottság. Kró-nikusnak mondható problé-mák árvaltozásokkor — fő-ként csomagolóanyag-hiány miatt — a termelő sokszor hónapokig a régi áron „fut-tatja” termékét és sok hely-lyütt a pultokon sem tűn-tetik fel az árakat.

A feltárt visszahívások megszüntetésére az árszakér-tői bizottság valamennyi vizsgált terület gazdájához eljuttatta véleményét, s szorgalmazta: az állami-tatási felügyeleti szervek, a hivatások ellenőrk szigo-rítsák ellenőrzési tevéken-ségüket.

A FOT árszakértői bizott-sága az idén áttekinti a gége-jét, az árvaltozások végrehajtása megszervezésének, a szol-gáltatói árrendszer tovább-fejlesztésének tapasztala-tait, s véleményét alkot ar-ról, vajon a vendéglátói ár-rendszer módosítása javí-totta-e az ellátás színvo-nalát.

A februári Kincskereső

A Kincskereső 1984-es év-folyamában új sorozat indult *Világjáró magyarok* címmel. A februári számban a szinte az egész világot bejárta bajai szabólegény, Jelky András kalandjaiból ad ízelítőt He-vesi Lajos regényrészlete, melyből a kannibálokkal folytatott csatározást ismer-hetjük meg, a hátsó borítón pedig — Csala Károly raj-zán — egy másik veszélyes Jelky-kalandot: a kolóztá-madást láthatjuk.

Ijon Tichy (Lem: A világ-úr csavargója) újabb úrutá-zása során csübbörből vödör-be kerül — alig szabadul meg a kissé „nedves” Pinta-bolygóról, másra a Panta-lakók foglya lesz, akik tel-jesen egyformák és felce-relhetők, s a társadalmi egyenlőséget úgy valósítják meg, hogy ki-ki naponta szerepet cserél. Ijon Tichy bol-dog, hogy ép bölrel és sze-mélyiséggel szabadulhat kö-zülük. A másik folytatásos (Speyer: A Nagy Főnök és csapata) hősei törvényét ül-nek a kis ügyefogyott Pocok felett, akinek kapóra jött Daniela levele... De a fiúk ezután is hiába várják, hogy az osztály egyetlen leány-tagja visszatérjen közejük... Ebben a számban is megta-lálhatjuk Janikovszky Éva — Réber László népszerű Áz úgy volt...-jának újabb da-rabját, amelyből a gyerekek

városszépítő mozgalmanak fejleményeiről értesülünk.

Február a búcsúzó tél és a télbúcsúzóató frasnapi mu-latságok hónapja — e két hangulatokért érzékeltetik Kosztolányi Dezső és Kiss Dénes, Füzesi Magda és Ke-rék Imre versei. Néhány szép szerelmes verssel is talál-kozhatunk a számban (Ba-bits Mihály, Kormos István, Nadányi Zoltán költemé-nyei), de a tréfás és a gye-rekszájlira kedvelői is talál-nak kedvükre való írásokat Horgós Béla, Börcsök Mária tollából. Az Édes anyanyel-vünk rovatban Deme László cikksorozatának első részét (A beszédkultúra ábecéje), az Örökségben Szilágyi Fe-rencnek a „hétmagyarokról” szóló írását olvashatjuk.

Bibliográfia műelemzéshez

A megyei tanács pedagó-giai intézete, a Módszertani Füzetek sorozatában, rendki-vül gazdag bibliográfiát tesz közzé az általános iskolák 5-8. osztályában folyó iro-dalmi műelemzéshez. A szer-ző, dr. Popon János, a ma-roseleji általános iskola ta-nára, a tanári tájékozódást, felkészülést akarja megköny-nyíteni. Irodalomjegyzékének első, úgynevezett általános részében az irodalomelmélet

és a segédtudományok köré-ből sorol fel szakmunkákat, a második részben a törzs-anyagban szereplő 58 író, költő és 3 népköltészeti al-kotás szakirodalmának ada-tait közli, az írók-költők munkásságát méltató irodal-mat, műközpontú elemzése-ket tartalmazó írásokat ne-vez meg. Jobbára 1945-83 közötti időszakból gyűjtve anyagait, több elérhető kül-földi publikációt is érintve.

Uerdingen

Apa, mondd, Verdingen vagy Uerdingen, kötözködik a fiam, és tanácstalanul bam-bulok rá. Mit evett ez a gyerek, csak nem bolond-gombát? De. Sőt. Indigót tett a nyelve alá, abba nem hagyná. Verdingen vagy Uerdingen, egyre megy, metszeném át a gordiuszi csomót (amelyről máskülön-ben egyszer már kiderítet-ték, nem gordiuszi, hanem gordiumi), de hát efféle alexandroszi bölcselmé-nyekkel le nem szerelhetem, nincs mese, utána kell néz-ni a fránya dingeneknek. Akkor látom, totózik a gye-rek, a Bundesliga csapatait betűzi bőszen. Leverkusen, Osnabrück, Faufel Bochum, Wattenscheid, Török a kis nyelve belé.

Nem azért mondom, de ugyanezen ábra pár eszten-deje is emígyen füstött még. „Fradi—Honvéd, ááá, nem lehet csak egyes, a zöld-fehér szív az zöldfehér. Dó-zsa—Vasas, hmm, Fazekas Lacinak nem megy a skuló, persze gödörben a Váradi Bécó is, akkor ez legyen mondjuk iksz.” Satóbbi. A totójáték a sportjáték meg-hosszabbításával, a szurko-lói szenvedély vállán nyerte el szerföltött népszerűségét, hasonlíthatatlan varázsát. Az egyes csapatokhoz fűződő személyes érzelmek demon-strációs négyzettrácsaivá nőt-tek a szelvényrubrikák. Kö-vetkezésképpen a szórakoz-tatás eme két közeli rokona kötött titkos és gyümölcsöző szerződést valóságos tömeg-igények kielégítésére — a sport profitál a totóból, és a totó a sportból, a szelvé-nyek vásárlóközönsége is volt, meg viszont a szurko-ló szerencsejátékos és a szerencsejátékos szurkoló. Hanem a totóbotrány óta ez a szur- és hasznos szerződés

félbomlott. A hazai csapa-toznak nincs hitelük többé, legalábbis a totójáték szá-mára nincs. Eljátszották. A totón.

Ezek után a kérdésem pusztán csak az: így is ma-rad már az idők végezetéig? Hogy a legnépszerűbb hazai sportág, a labdarúgás, nél-külözni kénytelen egyik leg-hatásosabb propagandistá-ját, a totót? Botrány ide, vagy oda, a magam részéről sajnálom. Csak a háborús bűnök nem évülnek el so-ha...

Nikolényi István

Siklós János

Zilahy Lajos utolsó évei

6.

— Herczeg Ferenc is tudott írni — szóltam, hogy mondjak valamit.

— Persze, hogy tudott írni, csak rossz ma-gyarsággal, mindig stilizálásra szorultak a kéz-iratai. Az Athenaeumnál én voltam a kiadó-kefélője. (A leadott szövegeket kefélenyomato-kon javította, magyarította.)

— Az már régen volt.

— Mi az a régen? Tudod-e, hogy a történe-lemre nem alkalmazható a régen. Egybefoly-nak évtizedek, évszázadok és évezredek.

Leültünk a hallban. Zilahy az idő érzékelhe-tőségét magyarázta.

Beóthy Zsoltot említette, a magyar irodalom-történet ismert alakját, aki az első világháború idején két háborúellenes költőt fedezett fel, Gyóni Gézá és Zilahy Lajost. A harcúterén Zi-lahy megsebesült, akkor írta *Katonatemetés* című, háborúellenes versét, amellyel feltűnést keltett. Később — 1916-ban megjelent — első könyvéhez, a *Versek-hez* Beóthy előszót írt.

Egy beszélgetésük alkalmával szóba került az idő, a fiatal Zilahy az évszázadokat, évezre-deket szinte beláthatatlan múltként emlegette. Beóthy — aki 1848-ban született — egészen más véleményen volt. Azt mondta a kezdő írónak, az évszázadok oly' annyira egymásba kaposo-lódnak, hogy szinte kitapintható a múlt korok lelke-szellemé. Ha valaki egy nemzet írója akar lenni és nem érzékeli saját nemzetének múlt-

játban az egymásra épülő korok szellemét, lel-két, hogyan mondhatna az okosat, újat a jelen és a jövő számára? Történelmi ismeretek hiján úgy fog írni, mintha a nemzet története az ő írói pályájával egy időben kezdődött volna.

Ezt a megjegyzését illusztrálódo mondta el Beóthy, hogy ő egy alkalommal apjával, Beóthy Zsigmonddal (költő, elbeszélő, jogi szak-író, később királyi bíró Budapesten) sétált a mai Kossuth Lajos utcában, elegáns öltözékben, ahogyan az ország rangos bírójához illik és szembejött velük egy kopott ruhás, fáradt arcú, kicsit részeg, vörös szemhéjú ember. Apja az esetetnek látszó férfit megállította és az arcát két oldalon megcsókolta. A négy-öt éves fiú meg elkezdte ráncigálni a kezét, hogy hagyja már ott azt a furcsa alakot, menjenek tovább. Az öreg Beóthy azonban csöndesen rászólt a kislányra: — Fiam, ha ezt az embert meglátod, mesz-sziről vedd le előtte a kalapodat. Ez írta a Szózatot.

— Látja, kérem — magyarázta Beóthy —, mintha a múlt napokban történt volna.

Figyeltem gondolatfűzését, stílusát, magam-ban megállapítottam, hogy ugyanúgy beszél, mint ahogyan ír, élő anekdotagyűjtemény. Alig ismer és úgy társalog velem, mint egy öregi kávéházi barátjával. Ezzel az egyszerű, termé-szetes modorával egészen oldottá varázsolta kö-rülöttünk a légkört.

— Vacsoravendégeim vagytok. Menjünk az étterembe.

Elindultunk és minden második lépésnél meg-álltunk.

— Az időről jut eszembe — folytatta —, né-hány éve történt, egyik este ott maradt nálunk vacsorára Almássy Emma, feleségem barátnője. Elhatározták, hogy káposztáskockát csinálnak, igazi otthoni vacsorát, amit New Yorkban csak házilag lehet elkészíteni. Emma egyszer bené-zett hozzám és megkérdezte, hol tartok a regé-nyemmel. Mondtam neki, hogy *Batthyány Lajos*

öngyilkossági kísérleténél. A börtöncellába csempészett késsel akarta elmeszni a gége-jét, azzal a késsel, amelyet a felesége vitt be.

(Az érthetőség kedvéért megszakítom Zilahy elbeszélését: Batthyány Lajos gróft, az 1848 áprilisában alakult, első felelős magyar minisz-terium elnökét Windischgrätz osztrák altábor-nagy elfogatta, és 1849. október 6-án Pesten, a mai Báthory utcában kivégezték. Kötél általi halálra ítélték, de ezt a kivégzési formát a nya-kán saját kezével ejtett sebek miatt nem tudták végrehajtani, ezért változtatták az ítéletet go-lyó általi halálra. A kés-motívum tehát Zilahy írásában valóságos történelmi tényen alap-szik.)

— Lajos, maga téved — szólít rám Emma —, a kést nem a felesége vitte a cellába.

— Hát ki?

— Az én nagyanyám, Almássy Emma grófnő.

— Hogyan került az oda? — csodálkoztam ezen a megjegyzésen.

— Úgy került oda, hogy ott élt Batthyány házában, és mély érzésekkel viseltetett Lajos iránt, aki rendkívül erős jellemű és nagyon ked-ves, okos ember volt. Egy börtönlátogatás alkalmával kérte meg nagyanyámat, hogy vigyen be neki egy kést. Ez azután történt, amikor már Batthyány Lajos biztos volt abban, hogy ki-végezik.

— Emma, kérem, honnan tudja maga ezt ilyen pontosan?

— A nagyanyámtól. Mint kislány, nagyon sok történetet végighallgattam. Élő tanú vagyok, Lajos, javítsa ki a szöveget, mert ez a hiteles. Asztalhoz ültünk.

— Hát mondjátok, nem olyan hatással van az emberre, mintha csak a múlt évtizedről beszél-nénk? — kérdezte tőlünk.

Egy perccel később már a jelenben voltunk. — Igazi magyaros vacsorát csináltam a tisz-teletekért.

— Csináltál?